ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 1 (2017)

7ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ Π.Τ.Δ.Ε.
ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΨΥΧΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων

7ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

ΤΟΜΟΣ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ

ISSN: 2529-1157

Σε Συνεργασία με την Ένωση Ελλήνων Φυσικών και την
Ελληνική Μαθηματική Εταιρεία
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ DIVANICARAVEL
15-18 Ιουνίου 2017

Δυσκολίες των μαθητών Α' Λυκείου με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες (ΕΜΔ) στη μετάφραση και την κατανόηση των Αρχαίων: η οπτική των καθηγητών

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΤΣΙΟΡΒΑ, ΗΛΙΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, ΕΛΕΝΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

doi: 10.12681/edusc.1760

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΤΣΙΟΡΒΑ Π., ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Η., & ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ε. (2019). Δυσκολίες των μαθητών Α' Λυκείου με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες (ΕΜΔ) στη μετάφραση και την κατανόηση των Αρχαίων: η οπτική των καθηγητών. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, *1*, 1485–1506. https://doi.org/10.12681/edusc.1760

https://epublishing.ekt.gr | **e-Εκδότης:** EKT | **Πρόσβαση:** 08/05/2024 11:39:14

Δυσκολίες των μαθητών Α' Λυκείου με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες (ΕΜΔ) στη μετάφραση και την κατανόηση των Αρχαίων: η οπτική των καθηγητών

Τσιορβά Παναγιώτα
Φιλόλογος-Ειδική Παιδαγωγός
giotatsiorva@hotmail.com
Βασιλείου Ηλίας
eta-beta@hotmail.com
Καθηγητής Metropolitan College
Δημητρίου Ελένη
Φιλόλογος-Ειδική παιδαγωγός
lena.dimitriou@yahoo.gr

Περίληψη

Η ικανότητα για μάθηση θεωρείται ένα από τα βασικότερα χαρακτηριστικά της ζωής του ανθρώπου. Πρωτίστως διαφαίνεται μέσα από την λειτουργικότητα του ατόμου στο σχολικό περιβάλλον καθώς δέχεται την εκπαίδευση. Ανέκαθεν η σχολική επίδοση αποτελούσε κριτήριο αξιολόγησης ενός συνόλου ικανοτήτων όπως της γλώσσας, της μνήμης, της αντίληψης, του ψυχισμού αλλά και της νοημοσύνης. Στη σύγχρονη εποχή η επίδοση του μαθητή θεωρείται ένα από τα βασικότερα κριτήρια αξιολόγησης των μαθησιακών δυσκολιών. Οι μαθησιακές δυσκολίες εκφράζονται και γίνονται αντιληπτές από τους εκπαιδευτικούς μέσω της χαμηλής επίδοσης ή της σχολικής αποτυχίας. Στο πλαίσιο των προαναφερομένων, πραγματοποιήθηκε έρευνα με σκοπό τη διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές τους με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες (ΕΜΔ) στη μετάφραση και κατανόηση των Αρχαίων της Α' Λυκείου. Το δείγμα αποτέλεσαν 37 φιλόλογοι Γενικών Λυκείων που διδάσκουν Αρχαία Ελληνικά και έχουν μαθητές με ΕΜΔ. Ως μεθοδολογικά εργαλεία χρησιμοποιήθηκαν το ερωτηματολόγιο και η ημι-δομημένη συνέντευξη. Τα αποτελέσματα της έρευνας καταδεικνύουν ότι οι παρατηρήσεις των εκπαιδευτικών για τις επιμέρους δυσκολίες των μαθητών με ΕΜΔ στη μετάφραση και κατανόηση των αρχαίων κειμένων συμπίπτουν με τις γενικότερες αδυναμίες των μαθητών με ΕΜΔ στον τομέα την ανάγνωσης. Τέλος, τεκμηριώθηκε η άποψη ότι η ύπαρξη ΕΜΔ αποτελεί τροχοπέδη στην εκμάθηση της αρχαιοελληνικής γλώσσας.

Λέξεις-Κλειδιά: ειδικές μαθησιακές δυσκολίες, αναγνωστική κατανόηση, σχολική επίδοση.

Abstract

The ability to learn is considered one of the most basic features of human life. It primarily reflects through the functionality of the individual in the school environment as he receives the training. School performance has always been a criterion for assessing a set of skills such as language, memory, perception, psychology and intelligence. Always, school performance was a criterion for assessing a set of competencies such as language, memory, perception, psyche, and intelligence. In modern times, student performance is considered one of the most important criteria for assessing learning difficulties. Learning difficulties are expressed and perceived by teachers through low performance or school failure. In the context of the above, research was conducted to explore the views of teachers on the difficulties faced by their pupils with special learning difficulties in the translation and understanding of the Ancient Greeks at the first grade of high school. The sample consisted of 37 philologists of high school who teach Ancient Greek and have students with special learning difficulties. The questionnaire and the semi-structured interview were used as a methodological tool. The survey results show that teachers' observations on the individual difficulties of students with special learning difficulties in the translation and understanding of ancient texts coincide with the general weaknesses of pupils with special learning difficulties in reading. Finally, it was argued that the existence of specific learning difficulties is a brake on the learning of the ancient Greek language.

Keywords: specific learning difficulties, reading comprehension, school performance

1. Εισαγωγή

Η παρούσα μελέτη εξετάζει τις απόψεις των εκπαιδευτικών για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές της Α’ Λυκείου με Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες (ΕΜΔ) στο μάθημα των Αρχαίων και συγκεκριμένα στη μετάφραση των αρχαίων κειμένων και στην κατανόησή τους.

Είναι γενικώς αποδεκτό πως μέσω της μάθησης καθένας έχει τη δυνατότητα να προσαρμόζεται κατά τη διάρκεια της ζωής του αλλά και να αλλάζει τρόπους ζωής. Η ικανότητα αυτή διαφαίνεται από την ανταπόκριση που έχει το άτομο στο σχολικό περιβάλλον. Άλλωστε, η απόδοση του μαθητή στο σχολείο εξαρτάται από τις

ικανότητές του στην γλώσσα, στη μνήμη, στην αντίληψη του χώρου, τον ψυχισμό (Μιχελογιάννης-Τζενάκη, 2000) αλλά και τη νοημοσύνη. Όταν το παιδί εντάσσεται στο σχολικό περιβάλλον δέχεται την εκπαίδευση. Η αποτελεσματικότητά της εξαρτάται από τις τεχνικές που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί ώστε να βοηθήσουν το μαθητή στη συγκέντρωση, γενικά την ικανότητα για μάθηση, το ενδιαφέρον και τις γνώσεις του. Είναι γεγονός ότι η σχολική επίδοση αποτελεί έναν από τα βασικότερα κριτήρια αξιολόγησης της μαθησιακής δυσκολίας (Τζουριάδου, 2008).

Οι Μαθησιακές Δυσκολίες αποτελούν ένα φαινόμενο πολυσύνθετο και πολυπαραγοντικό τόσο στην αιτιολόγησή του, όσο και στην αντιμετώπιση (Σακκάς, 2000). Η σύνδεσή τους με τη μάθηση είναι άμεση καθώς συνήθως εκφράζονται, και έτσι γίνονται αντιληπτές, στο σχολικό περιβάλλον μέσω της χαμηλής επίδοσης ή της σχολικής αποτυχίας. Υπάρχουν περιπτώσεις που οι δυσκολίες των μαθητών είναι αρκετά μεγάλες και αποτελούν στην ουσία σχολική αδυναμία, η οποία ενδεχομένως να οδηγήσει σε σχολική αποτυχία (Τζουριάδου, 1995). Με τον όρο σχολική αποτυχία νοείται η δυσκολία των μαθητών να παρακολουθήσουν το Αναλυτικό Πρόγραμμα του κανονικού σχολείου. Οι περιπτώσεις αυτές αντιμετωπίζονται στο πρόγραμμα της ειδικής εκπαίδευσης (Aram et al., 2000, Sparrow et al., 2001).

Οι Μαθησιακές Δυσκολίες θεωρούνται αναπτυξιακή διαταραχή και συχνά ταυτίζονται λανθασμένα, με τον όρο Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες (Τζουριάδου & Μπάρμπας, 2003). Χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες, τις Γενικές και τις Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες.

Με τον όρο Γενικές Μαθησιακές Δυσκολίες, ορίζονται οι δυσκολίες που συνυπάρχουν με ένα σχετικά χαμηλό νοητικό επίπεδο ή κάποιο έλλειμμα στις αισθητηριακές και γνωστικές λειτουργίες ή άλλες διαταραχές στο γνωστικό σύστημα του ατόμου (Αναγνωστοπούλου, 2008). Από την άλλη, οι Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες, αναφέρονται στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές στην κατάκτηση του γραπτού λόγου (ανάγνωση και γραφή) και στα μαθηματικά. Αυτές τις δυσκολίες τις βιώνουν παιδιά χωρίς σωματικό ή αισθητηριακό έλλειμμα και τα οποία δεν εντάσσονται στην Νοητική Υστέρηση (Τρίγκα - Μερτίκα, 2010). Λόγω των ειδικών μαθησιακών δυσκολιών, συνήθως η σχολική επίδοση των μαθητών είναι χαμηλή (Παντελιάδου & Μπότσας, 2007). Εξαιτίας αυτού οι μαθητές απογοητεύονται και συχνά τα παρατούν, ενώ οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν καμία στήριξη για να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους σχετικά με τις Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες και να μπορέσουν να βοηθήσουν από την θέση τους τα παιδιά.

Είναι γεγονός πως η σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα απαιτεί, από τους εκπαιδευτικούς, εκτενή γνώση όχι μόνο του γνωστικού τους αντικειμένου, αλλά και των εξελίξεων στον τομέα της έρευνας για τις ολοένα και αυξανόμενες ανάγκες των μαθητών. Ειδικότερα στον τομέα της ειδικής εκπαίδευσης κρίνεται απαραίτητη η συνεχής ενημέρωση, έτσι ώστε ο εκπαιδευτικός αρχικά να γνωρίζει και εν συνεχεία να εφαρμόζει μεθόδους μάθησης που δεν θα απευθύνονται μόνο σε τυπικούς μαθητές αλλά και σε όσους αντιμετωπίζουν κάποιου είδους μαθησιακή δυσκολία (Παντελιάδου & Μπότσας, 2007). Η ανάγκη αυτή έγινε πιο επιτακτική τις τελευταίες δεκαετίες όπου οι ειδικές μαθησιακές δυσκολίες αναγνωρίζονται και επίσημα και οι μαθητές αυτοί είναι ενταγμένοι σε τυπικές τάξεις και παρακολουθούν το γενικό πρόγραμμα σπουδών.

Η διδασκαλία και εκμάθηση της Αρχαίας Ελληνικής αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος και κρίνεται ως μάθημα απαραίτητο ανεξάρτητα από τον μετέπειτα προσανατολισμό του κάθε μαθητή (Πρόγραμμα Σπουδών για τη Διδασκαλία της Λογοτεχνίας της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση, 2011). Ο τρόπος διδασκαλίας τους έγκειται στην επεξεργασία αρχαίων ελληνικών κειμένων, είτε από το πρωτότυπο είτε από μετάφραση, τα οποία οι μαθητές καλούνται να κατανοήσουν. Από έρευνες έχει διαπιστωθεί ότι μαθητές με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην ανάγνωση και την κατανόηση των αρχαίων ελληνικών κειμένων με αποτέλεσμα η μάθησή τους να αποβαίνει δύσκολη καθώς υπάρχουν ανεπάρκειες στις γνωστικές διεργασίες και στο σχηματισμό επιτυχημένων στρατηγικών (Παντελιάδου & Μπότσας, 2007). Οι αδυναμίες σε αυτούς τους τομείς είναι γνωστές. Όμως, οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τις δυσκολίες των μαθητών με ΕΜΔ στο κομμάτι της ανάγνωσης και κατανόησης των αρχαίων κειμένων αποτελεί ένα σχετικά άγνωστο πεδίο έρευνας.

2. Σκοπός της έρευνας

Σκοπός της έρευνας είναι να εξεταστούν οι απόψεις των εκπαιδευτικών για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές της Α’ Λυκείου με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες στο μάθημα των Αρχαίων και συγκεκριμένα στη μετάφραση των αρχαίων κειμένων και στην κατανόησή τους.

Ο σκοπός αυτός θα επιτευχθεί μέσω της καταγραφής των απόψεων των εκπαιδευτικών για τις μαθησιακές δυσκολίες των μαθητών τους και της σύγκρισής

τους με τα γενικότερα χαρακτηριστικά των μαθητών με ΕΜΔ, δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στη μετάφραση και κατανόηση κειμένων.

Για την επίτευξη αυτού του σκοπού τέθηκαν δυο στόχοι. Ο πρώτος είναι η αποτύπωση της άποψης των εκπαιδευτικών για τις μαθησιακές δυσκολίες των μαθητών τους και ο δεύτερος στόχος είναι ο εντοπισμός των δυσκολιών συγκεκριμένα στη μετάφραση και κατανόηση των αρχαίων κειμένων.

3. Ερευνητικές υποθέσεις

Η διερεύνηση του θέματος απαιτεί τη διατύπωση της ερευνητικής υπόθεσης, η οποία θα επιβεβαιωθεί ή θα απορριφθεί. Άρα η ερευνητική υπόθεση μπορεί αναλυτικότερα να διατυπωθεί ως εξής:

Οι παρατηρήσεις των εκπαιδευτικών για τις επιμέρους δυσκολίες των μαθητών με ΕΜΔ στη μετάφραση και κατανόηση των αρχαίων κειμένων συμπίπτουν με τις γενικότερες αδυναμίες που παρουσιάζουν οι μαθητές με ΕΜΔ στον τομέα την ανάγνωσης (αποκωδικοποίηση και κατανόηση).

4. Επιλογή Δείγματος

Ο στατιστικός πληθυσμός της έρευνας είναι ένα δείγμα φιλολόγων καθηγητών που προέρχονται από Γενικά Λύκεια, με μαθητές που αντιμετωπίζουν ειδικές μαθησιακές δυσκολίες, και παρουσίασαν την εμπειρία τους αναφορικά με τις δυσκολίες που διαφαίνεται να έχουν οι μαθητές με ΕΜΔ στη μετάφραση και την κατανόηση των Αρχαίων της Α’ τάξης του Λυκείου.

Το δείγμα που ελήφθη είναι μη πιθανό και συγκεκριμένα εμπειρικό (Δαμιανού, 2000) και αποτελείται από 37 φιλολόγους εκπαιδευτικούς, και των δύο φύλων, της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που διδάσκουν το μάθημα των Αρχαίων στην Α’ τάξη του Λυκείου σε δημόσια σχολεία της Αθήνας και του Πειραιά.

5. Μεθοδολογία της έρευνας

5.1 Ερευνητικά εργαλεία

Τα ερευνητικά εργαλεία αποτελούν τα μέσα με τα οποία συλλέγονται τα στοιχεία της έρευνας, τα οποία αναλύονται για να δοθούν απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί ώστε να προκύψουν χρήσιμα αποτελέσματα **(**Olivier, 2007**).** Η χρησιμοποίηση τόσο ποιοτικών όσο και ποσοτικών μεθόδων υπαγόρευσε τη χρήση ποικιλίας εργαλείων συλλογής του ερευνητικού υλικού. Τα εργαλεία που

χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα έρευνα για τη συλλογή του ερευνητικού υλικού ήταν το ερωτηματολόγιο και η ημι-δομημένη συνέντευξη.

5.2 Ερωτηματολόγιο

Στην παρούσα έρευνα δημιουργήθηκε ένα αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο για τους εκπαιδευτικούς όπου περιλαμβάνονται 15 ερωτήσεις κλειστού τύπου διότι είναι ξεκάθαρες και η επεξεργασία τους γίνεται πιο εύκολα (Ζαφειρίου, 2003). Αυτές οι ερωτήσεις βασίστηκαν σε τρεις θεματικές ενότητες. Η πρώτη έχει γενικές πληροφορίες για το προφίλ του εκπαιδευτικού που συμπληρώνει το ερωτηματολόγιο, τον αριθμό των μαθητών με ΕΜΔ και το γνωστικό τους επίπεδο συγκριτικά με τους υπόλοιπους μαθητές τυπικής ανάπτυξης. Η δεύτερη ενότητα παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά των μαθητών με ΕΜΔ στην ανάγνωση και κατανόηση των αρχαίων κειμένων και τον τρόπο μετάφρασής τους. Στην τρίτη ενότητα παρατίθενται ερωτήσεις σχετικές με την αντίληψη επιμέρους στοιχείων των κειμένων που διαβάζουν οι μαθητές και τον τρόπο απομνημόνευσής τους.

5.3 Ημιδομημένη συνέντευξη

Λόγω των τυποποιημένων απαντήσεων του ερωτηματολογίου κρίθηκε σκόπιμο να χρησιμοποιηθεί και η ποιοτική μέθοδος. Στη συγκεκριμένη περίπτωση ως τεχνική συλλογής των στοιχείων επελέγη η μέθοδος της ημιδομημένης συνέντευξης (Silverman, 2000). Διενεργήθηκαν 5 συνεντεύξεις με εκπαιδευτικούς μαθητών με ΕΜΔ και περιλαμβάνουν γενικές πληροφορίες για τους μαθητές και τυχόν δυσκολίες μαθητών σχετικά με την μετάφραση και κατανόηση των αρχαίων ελληνικών κειμένων από το πρωτότυπο.

5.4 Ανάλυση δεδομένων

Αφού συμπληρώθηκαν τα ερωτηματολόγια, ο ερευνητής τα συγκέντρωσε με σκοπό να τα επεξεργαστεί. Για την ανάλυση των στοιχείων βασίστηκε στο στατιστικό πρόγραμμα ανάλυσης δεδομένων SPSS (Statistical Package for Social Sciences) version 17, που θεωρείται ένα δημοφιλές, ευέλικτο και εύχρηστο στατιστικό πακέτο για την ανάλυση και πραγματοποίηση ποσοτικών ερευνών.

6. Αποτελέσματα έρευνας

Αφού συμπληρώθηκαν τα ερωτηματολόγια, ο ερευνητής τα συγκέντρωσε με σκοπό να τα επεξεργαστεί. Για την ανάλυση των στοιχείων βασίστηκε στο στατιστικό πρόγραμμα ανάλυσης δεδομένων SPSS (Statistical Package for Social Sciences) version 17. Τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων συμπίπτουν με αυτά των ερωτηματολογίων γι'αυτό θα παρουσιαστούν παράλληλα.

Πίνακας 1: Φύλο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Άνδρας	13	40,6	40,6	40,6
	Γυναίκα	19	59,4	59,4	100,0
	Total	32	100,0	100,0	

Στον Πίνακα 1, φαίνεται το φύλο των συμμετεχόντων στο δείγμα. Από τα ποσοστά διαπιστώνεται ότι το ποσοστό των δύο φύλων δεν ήταν ισόρροπα κατανεμημένο. Από τους 32 ερωτηθέντες εκπαιδευτικούς, οι 13 είναι άνδρες και οι 19 γυναίκες. Δηλαδή, το μεγαλύτερο ποσοστό των εκπαιδευτικών που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο είναι γυναίκες (59,4%).

Διάγραμμα 2: Έτη προϋπηρεσίας

Διάγραμμα 3: Έτη διδασκαλίας των Αρχαίων Α' Λυκείου

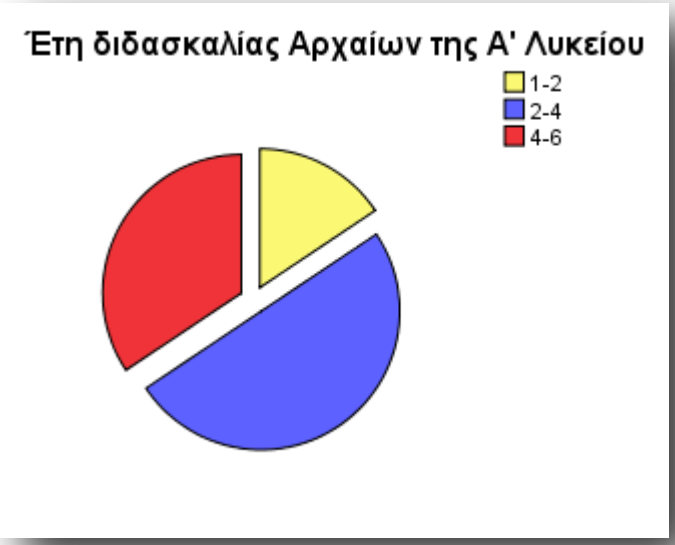

Από το διάγραμμα 2 προκύπτει ότι η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών έχει προϋπηρεσία 6-10 χρόνια σε Γενικά Λύκεια σε ποσοστό 46,9% ενώ από αυτούς τους καθηγητές οι μισοί, το 50%, έχουν διδάξει το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών συνολικά 2 με 4 χρόνια (Διάγραμμα 3).

Πίνακας 4: Αριθμός μαθητών με διάγνωση ΕΜΔ στην τάξη

		Frequency	Percent	Cumulative Percent
Valid	1-2	19	59,4	59,4
	3-5	13	40,6	100,0
	Total	32	100,0	

Στην ερώτηση 2 του ερωτηματολογίου σχετικά με τον αριθμό των μαθητών με διάγνωση ειδικών μαθησιακών δυσκολιών (ΕΜΔ) που έχουν στην τάξη τους διαπιστώθηκε ότι περισσότεροι από τους μισούς (59,4%) απάντησαν ότι έχουν στην τάξη τους 1-2 μαθητές με ΕΜΔ (Πίνακας 4).

Πίνακας 5: Γνωστικό επίπεδο μαθητών με ΕΜΔ στα Αρχαία

	Πολύ κακό	Κακό	Μέτριο	Καλό	Πολύ καλό
Γνώση γραμματικών κανόνων	0,0%	43,8%	53,1%	3,1%	0,0%
Γνώση συντακτικών κανόνων	0,0%	71,9%	25,0%	3,1%	0,0%
Αναγνώριση ρημάτων του κειμένου	0,0%	9,4%	46,9%	43,8%	0,0%
Ερμηνεία μεμονωμένων λέξεων του κειμένου	9,4%	53,1%	34,4%	3,1%	0,0%
Ετυμολογία λέξεων	12,5%	46,9%	37,5%	3,1%	0,0%
Παραγωγή-Σύνθεση λέξεων	9,4%	56,3%	34,4%	0,0%	0,0%

Ο παραπάνω Πίνακας Συχνοτήτων παρουσιάζει συνοπτικά τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών, της τρίτης ερώτησης, σχετικά με το επίπεδο των μαθητών με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες στο μάθημα των Αρχαίων της Α΄ Λυκείου. Παρατηρούμε πως στις περισσότερες των περιπτώσεων το επίπεδο των μαθητών κυμαίνεται ανάμεσα σε κακό και μέτριο. Συγκεκριμένα, βλέπουμε πως το 71,9% των εκπαιδευτικών δηλώνουν πως το επίπεδο των μαθητών τους με ΕΜΔ ως προς τη γνώση συντακτικών κανόνων είναι κακό. Ακόμη, σε μεγάλο ποσοστό χαρακτηρίζεται ως κακό το γνωστικό επίπεδο των μαθητών στην ερμηνεία μεμονωμένων λέξεων του κειμένου,

καθώς και στην παραγωγή – σύνθεση λέξεων (53,1% και 56,3% αντίστοιχα). Εξαίρεση αποτελεί η αναγνώριση ρημάτων στο κείμενο, όπου το 46,9% εκ των ερωτηθέντων χαρακτηρίζει το επίπεδο ως «Μέτριο» και το 43,8% ως «Καλό».

Ραβδόγραμμα 6: Γνωστικό επίπεδο μαθητών με ΕΜΔ στα Αρχαία.

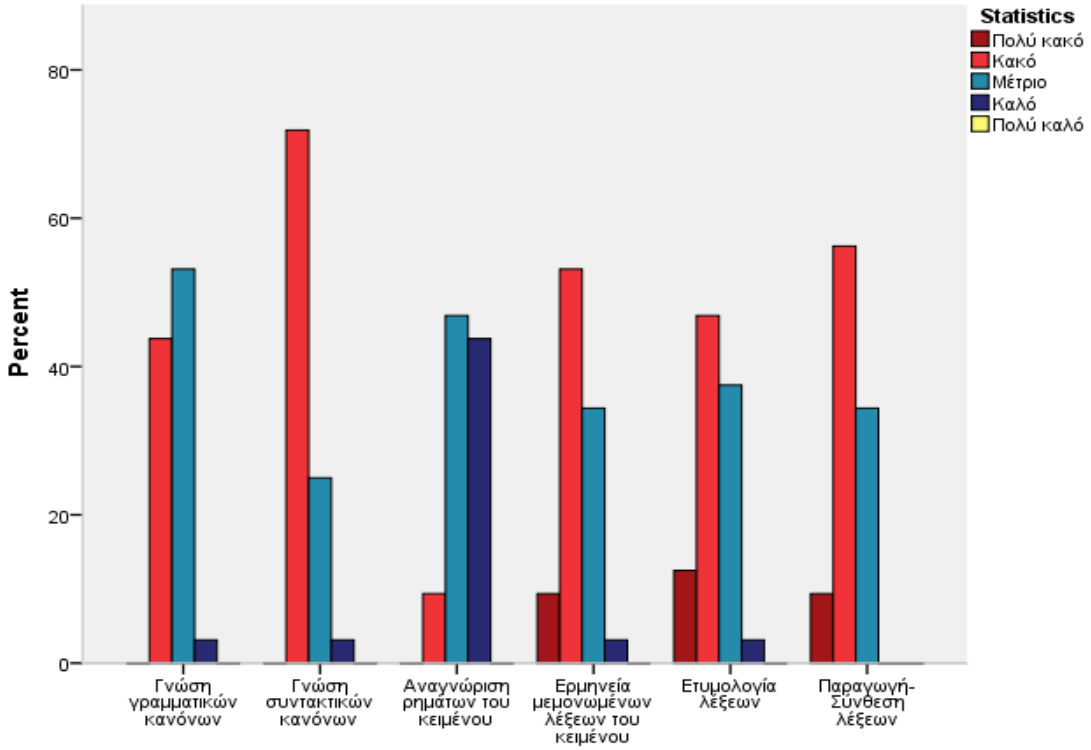

Στην ερώτηση 4 του ερωτηματολογίου ζητείται από τους εκπαιδευτικούς να αξιολογήσουν το επίπεδο των μαθητών με ΕΜΔ συνολικά σε σχέση με το επίπεδο του συγκεκριμένου τμήματος στο οποίο φοιτούν. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του διαγράμματος (βλέπε παρακάτω, Πίνακας 7) κανένας εκπαιδευτικός δεν απάντησε ότι βρίσκονται πάνω από τον μέσο όρο της τάξης. Αντιθέτως, η πλειοψηφία, το 84,4%, κρίνει ότι το επίπεδο των μαθητών με ΕΜΔ στα Αρχαία της Α' Λυκείου είναι χαμηλότερο από τον μέσο όρο και μόλις το 15,6% θεωρεί ότι βρίσκεται στον μέσο όρο.

Πίνακας 7: Διάγραμμα γενικού επιπέδου μαθητών με ΕΜΔ.

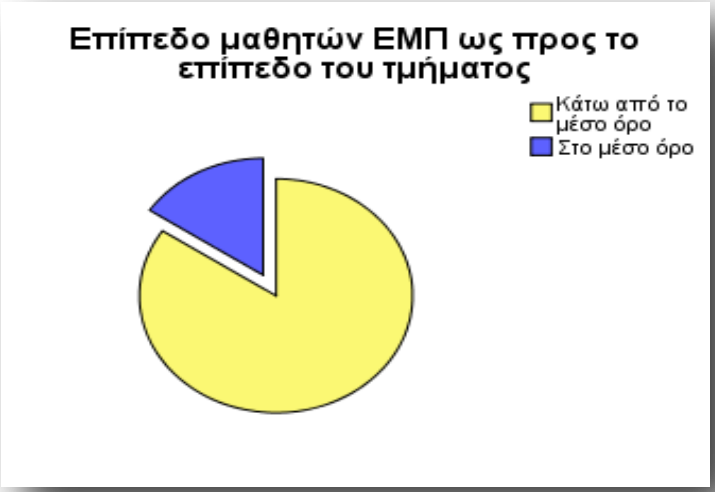

		Frequency	Percent	Cumulative Percent
Valid	Κάτω από το μέσο όρο	27	84,4	84,4
	Στο μέσο όρο	5	15,6	100,0
	Total	32	100,0	

Ο ερευνητής στην ερώτηση 6 ζήτησε από τους φιλολόγους να σημειώσουν τα χαρακτηριστικά που παρατηρούν συχνότερα στους μαθητές με ΕΜΔ κατά την ανάγνωση και κατανόηση των αρχαίων κειμένων. Από τον παρακάτω πίνακα συμπεραίνουμε πως το χαρακτηριστικό που φαίνεται να παρατηρείται ως επί το πλείστον στους μαθητές με ΕΜΔ είναι η αντικατάσταση λέξεων του κειμένου με άλλες όμοιες κατά την ανάγνωση (78,1%). Ακόμη βλέπουμε πως 68,8% των εκπαιδευτικών δηλώνουν ως χαρακτηριστικά των μαθητών την αργοπορία κατά την ανάγνωση, την παρανόηση ή παραποίηση ερωτήσεων, τη μη παύση στις τελείες και την παράλειψη λέξεων, συλλαβών ή γραμμάτων κατά την ανάγνωση. Χαμηλότερα ποσοστά θετικών απαντήσεων συγκεντρώνονται στα υπόλοιπα χαρακτηριστικά (Πίνακας 8).

Πίνακας 8: Χαρακτηριστικά κατά την ανάγνωση και κατανόηση των αρχαίων κειμένων

	Όχι	Ναι

Αργοπορεί, συλλαβίζει ή κάνει αδικαιολόγητες παύσεις στην ανάγνωση	31,3%	68,8%
Αντικαταστεί λέξεις με άλλες σημασιολογικά συγγενής	21,9%	78,1%
Δρασκελίζει ή χάνει σειρές	34,4%	65,6%
Μαντεύει τις λέξεις και δεν τις διαβάζει	46,9%	53,1%
Παρατονίζει τις λέξεις	31,3%	68,8%
Δε "χρωματίζει" τη φωνή του ανάλογα με το ύφος του κειμένου	59,4%	40,6%
Δυσκολεύεται να κατανοήσει αυτό που διαβάζει	65,6%	34,4%
Δυσκολεύεται να ανακαλέσει τα βασικά θεματικά κέντρα του κειμένου	62,5%	37,5%
Παρανοεί ή παραποιεί ερωτήσεις	31,3%	68,8%
Δε σταματάει στις τελείες κατά τη μετάφραση	31,3%	68,8%
Παραλείπει λέξεις/ συλλαβές/ γράμματα κατά την ανάγνωση	31,3%	68,8%
Αρνείται και αποφεύγει το διάβασμα	53,1%	46,9%

Σχετικά με την ερώτηση 6 για το κατά πόσο οι μαθητές με ΕΜΔ αναπτύσσουν μεταφραστικές δεξιότητες το 59,4%, δηλαδή περισσότεροι από τους μισούς φιλολόγους, θεωρούν ότι τις αναπτύσσουν λίγο. Γενικότερα, παρατηρούμε πως περίπου το 65% των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών αναφέρουν πως οι μαθητές με ΕΜΔ μπορούν να αναπτύξουν μεταφραστικές δεξιότητες από «Καθόλου» έως «Λίγο» (Πίνακας 9).

Πίνακας 9: Ανάπτυξη μεταφραστικών δεξιοτήτων

		Frequency	Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	2	6,3	6,3
	Λίγο	19	59,4	65,6
	Αρκετά	9	28,1	93,8
	Πολύ	2	6,3	100,0
	Total	32	100,0	

Στην επόμενη ημιανοικτή ερώτηση οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να εκφέρουν την άποψή τους σχετικά με τον τρόπο που μεταφράζουν το αρχαίο κείμενο οι μαθητές με ΕΜΔ. Δηλαδή, αν αυτός είναι λέξη προς λέξη, αν μεταφράζουν όλη την περίοδο του λόγου ή αν έχουν παρατηρήσει κάποιον άλλο τρόπο.

Πίνακας 10: Τρόπος μετάφρασης αρχαίου κειμένου

		Frequency	Percent	Cumulative Percent
Valid	Λέξη προς λέξη	7	21,9	21,9
	Μεταφράζουν όλη την περίοδο λόγου	21	65,6	87,5
	Αποστήθιση	4	12,5	100,0
	Total	32	100,0	

Όπως διακρίνουμε από τον πίνακα 10, 21 φιλόλογοι από τους 32 (το 65,6%) διαπίστωσαν ότι οι μαθητές με ΕΜΔ μεταφράζουν όλη την περίοδο λόγου ενός αρχαίου κειμένου ενώ 4 ανέφεραν την αποστήθιση ως έναν άλλο τρόπο μετάφρασης. Παρακάτω (Διάγραμμα 11) βλέπουμε την άποψη των εκπαιδευτικών σχετικά με την ευκολία ή δυσκολία με την οποία απομνημονεύον την μετάφραση. Διαπιστώνεται, λοιπόν, ότι το 37,5% θεωρεί ότι οι μαθητές με ΕΜΔ δυσκολεύονται «πολύ» να απομνημονεύσουν τη μετάφραση. Βέβαια, σ' αυτή την ερώτηση δεν υπάρχει ομοφωνία μιας που ένα 50% πιστεύει ότι δυσκολεύονται από «λίγο» μέχρι «αρκετά».

Διάγραμμα 11: Απομνημόνευση της μετάφρασης

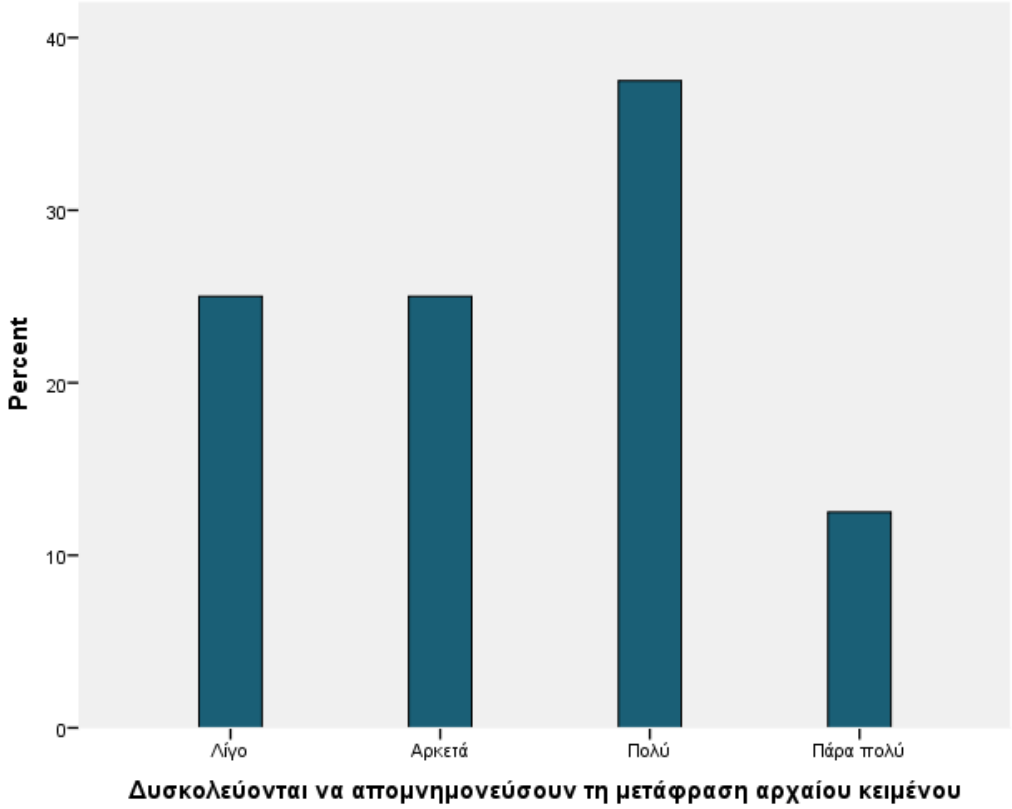

Περνώντας στην επόμενη θεματική ενότητα ο ερευνητής παραθέτει μία ερώτηση σχετικά με το ποσοστό κατανόησης συγκεκριμένων βασικών στοιχείων ενός κειμένου (π.χ. θεματικά κέντρα, υποκείμενα, κτλ.)

Πίνακας 12: Κατανόηση βασικών στοιχείων κειμένου

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Θεματικά κέντρα	3,1%	21,9%	50,0%	25,0%	0,0%
Υποκείμενα	0,0%	15,6%	37,5%	46,9%	0,0%
Χώρο δράσης	0,0%	15,6%	56,3%	28,1%	0,0%
Χρόνο δράσης	0,0%	25,0%	53,1%	21,9%	0,0%
Γεγονότα	0,0%	9,4%	50,0%	37,5%	3,1%
Διαδοχή των γεγονότων	3,1%	65,6%	31,3%	0,0%	0,0%
Σχέση αιτίου-αιτιατού	9,4%	62,5%	28,1%	0,0%	0,0%

Παρατηρούμε πως στις περισσότερες των περιπτώσεων το επίπεδο των μαθητών κυμαίνεται ανάμεσα σε λίγο και πολύ. Συγκεκριμένα, βλέπουμε πως πάνω από το 60% των εκπαιδευτικών δηλώνει πως οι μαθητές τους με ΕΜΔ κατανοούν «λίγο» τη διαδοχή των γεγονότων και τη σχέση αιτίου-αιτιατού. Ακόμη, σε μεγάλο ποσοστό βλέπουμε να απαντούν ότι δυσκολεύονται «αρκετά» οι μαθητές με ΕΜΔ στην κατανόηση των θεματικών κέντρων, του χώρου και του χρόνου δράσης καθώς και των γεγονότων (50%, 56,3%, 53,1%, 50% αντίστοιχα). Εξαίρεση αποτελεί η αναγνώριση των υποκειμένων, όπου το 46,9% εκ των ερωτηθέντων θεωρεί ότι τα καταλαβαίνουν «πολύ» και αντίστοιχα «πολύ» πιστεύει το 37,5% ότι αντιλαμβάνονται τα γεγονότα που διαβάζουν οι μαθητές με ΕΜΔ (Πίνακας 12).

Όσον αφορά τη δυνατότητα επαναδιατύπωσης των γεγονότων που εξιστορούνται στο αρχαίο κείμενο οι φιλόλογοι σε ένα ποσοστό 50% συμφωνούν ότι οι μαθητές με ΕΜΔ μπορούν «πολύ» να διηγηθούν με δικά τους λόγια τα γεγονότα του κειμένου (Διάγραμμα 13).

Διάγραμμα 13: Δυνατότητα επαναδιατύπωσης αρχαίου κειμένου

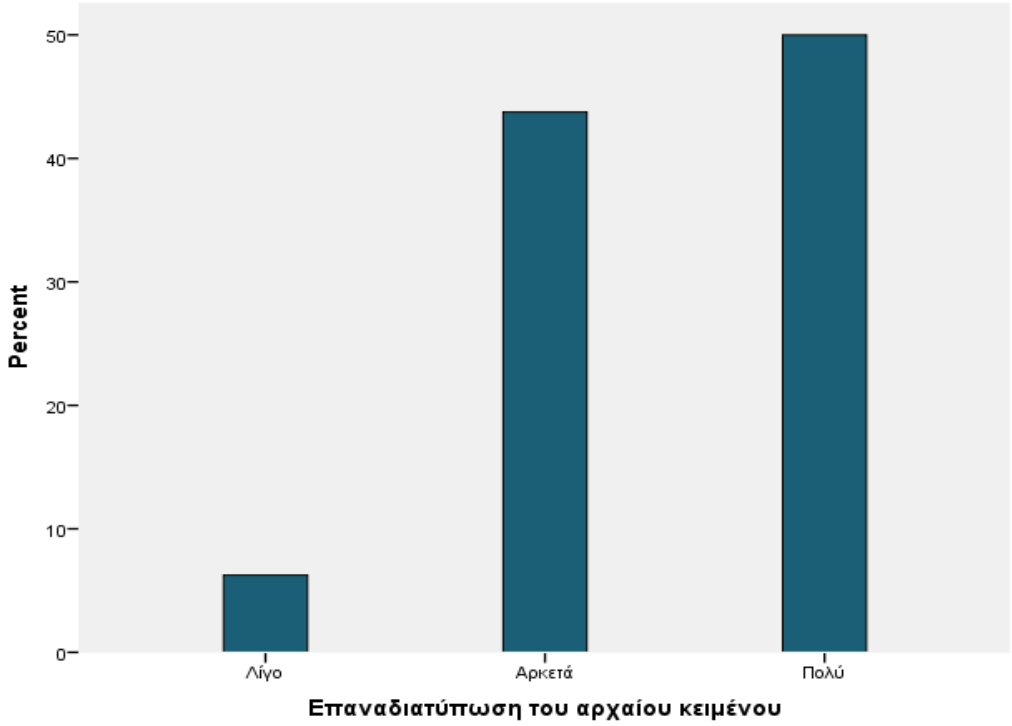

Σε επόμενη ερώτηση σχετικά με το κατά πόσο οι μαθητές με ΕΜΔ διατηρούν τη χρονική σειρά όταν επαναδιατυπώνουν τα γεγονότα ενός αρχαίου κειμένου το 56,3% συμφωνεί ότι μπορούν να αναδιηγηθούν «αρκετά» τα γεγονότα με τη σωστή χρονολογική σειρά (Διάγραμμα 14).

Διάγραμμα 14: Διατήρηση χρονικής σειράς κατά την εξιστόρηση

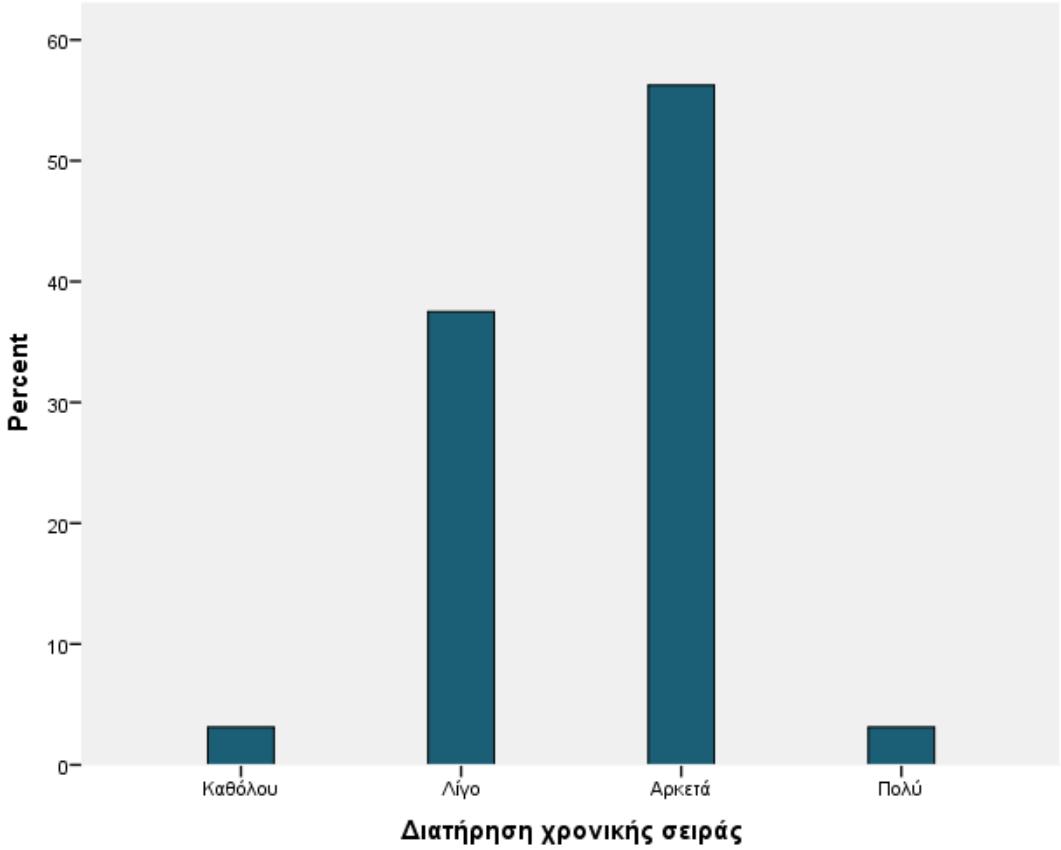

Κάτι αντίστοιχο παρατηρείται και στην απάντηση της 12 ερώτησης για το εάν αντιλαμβάνονται και διατυπώνουν την κεντρική ιδέα του κειμένου. Το 65,6% των ερωτώμενων απάντησε ότι μπορούν να εντοπίσουν «αρκετά» την κεντρική ιδέα (Διάγραμμα 15).

Διάγραμμα 15: Διατύπωση κεντρικής ιδέας

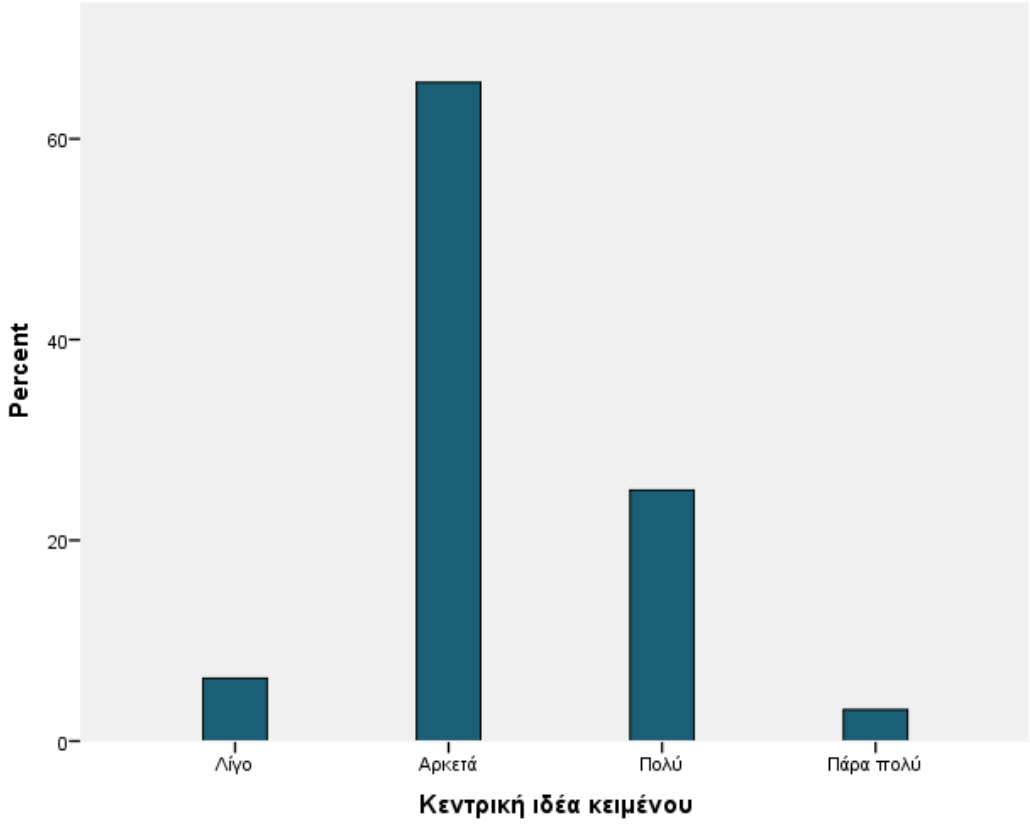

Σχετικά με το κατά πόσο είναι σε θέση οι μαθητές με ΕΜΔ να γενικεύσουν το συγκεκριμένο γεγονός που διαβάζουν οι 22 από τους 32 εκπαιδευτικούς απάντησαν ότι μπορούν να γενικεύσουν «λίγο» (Πίνακας 16).

Πίνακας 16: Γενίκευση του γεγονότος που διαβάζουν

		Frequency	Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	5	15,6	15,6
	Λίγο	22	68,8	84,4
	Αρκετά	5	15,6	100,0
	Total	32	100,0	

Η 13η ερώτηση του ερωτηματολογίου αναφερόταν την κατανόηση των ομοιοτήτων και των διαφορών μεταξύ των δύο μορφών της ελληνικής γλώσσας. Το 50% των

φιλολόγων πιστεύει ότι είναι σε θέση να κατανοήσουν αυτή τη συνέχεια και να εντοπίσουν κοινά σημεία αλλά και τυχόν διαφοροποιήσεις (Πίνακας 17). Βέβαια, ένα 37,5% έκρινε ότι μπορούν οι μαθητές να βρούν τις ομοιότητες και τις διαφορές σε ένα αρκετά μεγάλο βαθμό.

Πίνακας 17: Κατανόηση ομοιοτήτων – διαφορών μεταξύ των δύο μορφών της ελληνικής γλώσσας

		Frequency	Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	2	6,3	6,3
	Λίγο	16	50,0	56,3
	Αρκετά	12	37,5	93,8
	Πολύ	2	6,3	100,0
	Total	32	100,0	

Στην τελευταία ερώτηση, που χωρίζεται σε δύο σκέλη, εξετάζεται η άποψη των φιλολόγων σχετικά με το κατά πόσο απομνημονεύουν τους γλωσσικούς τύπους ή αν έχουν παρατηρήσει να μαθαίνουν οι μαθητές να αναγνωρίζουν τους τύπους και τη λειτουργία τους στο κείμενο στο οποίο εντάσσονται. Στο πρώτο σκέλος της ερώτησης βλέπουμε ότι διίστανται οι απόψεις των ερωτώμενων. Συγκεκριμένα, το 40,6% συμφωνεί ότι οι μαθητές απομνημονεύουν «αρκετά» τους τύπους που διαβάζουν και το 31,3% ότι το κάνουν «πολύ» (Πίνακας 18).

Πίνακας 18: Απομνημόνευση γλωσσικών τύπων

		Frequency	Percent	Cumulative Percent
Valid	Λίγο	7	21,9	21,9
	Αρκετά	13	40,6	62,5
	Πολύ	10	31,3	93,8
	Πάρα πολύ	2	6,3	100,0
	Total	32	100,0	

Στο δεύτερο σκέλος της 15η ερώτησης διαπιστώθηκε, σε ποσοστό 40,6%, ότι «λίγο» αναγνωρίζουν οι μαθητές με ΕΜΔ τους τύπους και την λειτουργία τους μέσα στο κείμενο ενώ το 34,4% είναι πιο αισιόδοξο και πιστεύει ότι αντιλαμβάνονται αρκετά τους γλωσσικούς τύπους του κειμένου (Πίνακας 19).

Πίνακας 19: Αναγνώριση τύπων και λειτουργίας τους

		Frequency	Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	6	18,8	18,8
	Λίγο	13	40,6	59,4
	Αρκετά	11	34,4	93,8
	Πολύ	1	3,1	96,9
	Πάρα πολύ	1	3,1	100,0
	Total	32	100,0	

7. Γενικό συμπέρασμα

Από την παρούσα εργασία προέκυψαν ιδιαίτερα σημαντικά στοιχεία για την μεταφραστική ικανότητα και κατανόηση των αρχαίων ελληνικών κειμένων από μαθητές με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες.

Δεδομένου ότι μελετήθηκε το συγκεκριμένο θέμα από την οπτική των φιλολόγων καθηγητών τα αποτελέσματα είναι χρήσιμα προκειμένου να αξιοποιηθούν στην αντιμετώπιση των δυσκολιών και την βελτίωση της σχολικής επίδοσης των μαθητών με ΕΜΔ.

Με την ολοκλήρωση της έρευνας εξάγεται το συμπέρασμα ότι η ερευνητική υπόθεση, επιβεβαιώθηκε. Ειδικότερα, επιβεβαιώθηκε ότι οι παρατηρήσεις των εκπαιδευτικών για τις επιμέρους δυσκολίες των μαθητών με ΕΜΔ στη μετάφραση και κατανόηση των αρχαίων κειμένων συμπίπτουν με τις γενικότερες αδυναμίες που παρουσιάζουν οι μαθητές με ΕΜΔ στον τομέα την ανάγνωσης (αποκωδικοποίηση και κατανόηση). Τέλος, τεκμηριώθηκε η άποψη ότι η ύπαρξη ΕΜΔ αποτελεί τροχοπέδη για την εκμάθηση της αρχαιοελληνικής γλώσσας.

Βιβλιογραφία

Aram D, Meyers SC, Ekelman B. (2000). *Fluency of conversational speech in children with unilateral lesions. Brain and Language,* 38:105–121.

Olivier, M., (2007). *Η ανάλυση ποσοτικών δεδομένων.* (Αθανασιάδης, Η., Μεταφρ.& Επιμ.) Αθήνα: Τόπος.

Silverman, D. (2000). *Doing Qualitative Research: a practical handbook*. London, Sage.

Sparrow, R. T., R. C. Liden, S.T. Wayne, and M. L. Kraimer (2001). Social Network and the TB Hansen (2006). Academic and social responsibility of scientists. *Journal of Science and World Affairs*

Αναγνωστοπούλου, Α. (2008). *Γνωστική Ψυχολογία.* Σημειώσεις των παραδόσεων του αντίστοιχου μαθήματος. Ιωάννινα: Τ.Ε.Ι. Ηπείρου.

Ζαφειρίου, Γ. (2003). Μέθοδοι έρευνας στη Βιβλιοθηκονομία. Διδακτικές σημειώσεις, Σίνδος , Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης.

Μιχελογιάννης, Ι. & Τζενάκη, Μ. (2000). *Μαθησιακές δυσκολίες*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Παντελιάδου, Σ.- Μπότσας, Γ. (2007). *Μαθησιακές δυσκολίες: Βασικές έννοιες και χαρακτηριστικά.* Θεσσαλονίκη, Γράφημα.

Πρόγραμμα Σπουδών για τη Διδασκαλία της Λογοτεχνίας της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση (2011). Στο: Νέο Σχολείο (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών, Οριζόντια Πράξη, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα.

Σακκάς, Β. (2000). Οικογένεια και «δυσκολίες στη μάθηση». Στο Κωνσταντίνου, Χ. Πλειός, Γ. (Επιμελητές έκδοσης). *Σχολική αποτυχία και κοινωνικός αποκλεισμός. Αιτίες, συνέπειες και αντιμετώπιση. Πρακτικά του Η΄ Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου* (σελ. 415-418). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Τζουριάδου, Μ. (1995). *Ο λόγος του παιδιού της προσχολικής ηλικίας.* Θεσσαλονίκη: Προμηθεύς.

Τζουριάδου, Μ. & Μπάρμπας, Γ. (2003). Δυσλεξία: Επιστημονικές αντιφάσεις και παιδαγωγικά αδιέξοδα, στο Ευκλείδη Α., Τζουριάδου Μ. & Λεονταρή Α. (Eds), *Ψυχολογία και Εκπαίδευση*, Τόμος 1, Ελληνικά Γράμματα.

Τζουριάδου, Μ. (2008). *Νοητική καθυστέρηση στο έργο «Επινόηση»,* Εξειδίκευση Εκπαιδευτικών-Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού και Παραγωγή Εκπαιδευτικού Υλικού για Ήπια Νοητική Καθυστέρηση.

Τρίγκα-Μερτίκα, Ε. (2010). *Μαθησιακές Δυσκολίες. Γενικές & Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες – Δυσλεξία.* Αθήνα: ΓΡΗΓΟΡΗ.